

Oslo 25. mai 1987
Faglig-politisk konferanse

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Partifeller.

Det er ett år siden Arbeiderpartiet overtok regjeringsansvaret i Norge - og siden Høyre fikk byregjering i Oslo. I løpet av dette året er landet bragt inn på en ny kurs - i Oslo er kursen den gamle. Men - det kan vi jo gjøre noe med nå i høst !

Nå ser stadig fler hva det betyr at det er Arbeiderpartiets verdier det styres etter. Nå ser stadig fler hvor nødvendig det er å kjempe for våre verdier og prioriteringer, skape en vekst med et nytt innhold.

Vi har oppnådd mye på dette ene året. Det er satt stopper for den skrittvisse høyredreiningen i vårt samfunn. Det er ikke lenger slik at ulikhetene vokser. Det deles ikke lenger ut skattelettelse til dem som har mest fra før. Det skjæres ikke lenger ned på fellesgodene.

Fortsatt er dette de helt sentrale utfordringene: Å skape mer - fordele bedre - og sikre større frihet for den enkelte.

Utgangspunktet var fem års Høyre-dominert styre og den økonomiske krise landet ble bragt inn i.

Markedskreftene fikk overta styringen av kredittpolitikken - uten at det var foretatt en nødvendig omlegging av skattepolitikken. Resultatet var en ukontrollert utlånsvekst og en økning i det private forbruket som det langt fra var dekning for i det vi produserte.

Høyre - som alltid sterkt har hevdet at vi må tjene pengene før vi bruker dem - slapp løs et uansvarlig overforbruk av penger vi ikke hadde tjent.

Forbruksveksten var dobbelt så stor som produksjonsveksten. I 1984 og 1985 økte det private forbruket med 40 milliarder kroner - eller 10 000 kroner pr innbygger.

I utenriksøkonomien ble overskudd til underskudd - allerede før oljeprisene fallt. Norsk næringsliv tapte markedsandeler både ute og hjemme. Vi importerte mer og vi eksporterte mindre.

Det var ikke noen ulykke som rammet oss. Dette var resultatene av den politikk som ble ført. Målet var sterkere økonomisk vekst - resultatet ble krise. Og ansikt til ansikt med krisen - valgte de å gå av - og føyde en politisk krise til den økonomiske.

Vi har startet oppryddingsarbeidet. Tatt vanskelige avgjørelser. Nå ser vi resultater av det som er gjort:

Nå øker produksjonen - mens forbruket synker. Nå øker eksporten - mens importen synker. Gapene som oppsto begynner å fylles.

"Resultatene er en kraftig dom over Regjeringen", sa Presthus til Høyres landsmøte. Men resultatene er jo at vi er på rett vei, bort fra det stupet Willoch og Presthus beskrev for oss for et drøyt år siden - og som deres politikk førte oss på vei mot.

Det var en dom over egen politikk, Presthus felte. Og der har han virkelig et solid og godt grunnlag å bygge på!

Betalingsproblemene vokser heller ikke slik han hevdet i Fredagsforum. Tvert i mot har vi fått en klar bedring. Underskuddet på handelsbalansen lå an til å bli 43 milliarder. Nå blir de 27 milliarder.

Men vi har langt igjen. Vi har ikke bare opplevet at oljeinntektene svikter, men også at det er stagnasjon i mange av de andre næringene som skal gi grunnlaget for vår levestandard og balanse i utenriksøkonomien.

Kravet nå er derfor å få overført ressurser til disse næringene. Vi må gjøre det mer lønnsomt å produsere enn å importere.

Industrien står her sentralt. Men vi kan komme til å oppleve den sterkeste veksten i andre konkurranseutsatte bransjer, som havbruk, internasjonal tjenesteyting og i turistnæringen.

Men tilstramming alene er perspektivløs.

Hovedstrategien er å styrke produksjonsgrunnet for å trygge velferden. Vi må ha mer effektive investeringer, utvide menneskenes kunnskaper, styrke forskningen. Vi må innføre ny teknikk og bedre organiseringen av arbeidet.

Derfor har vi styrket innsatsen for nyskapning og omstilling i næringslivet gjennom økt satsing på forskning og utdanning.

Det vil ta tid å rette opp situasjonen, fordi utgangspunktet var så alvorlig. Men vi ser nå at vi er på rett vei. Underskuddet i utenriksøkonomien blir mindre. Ja, i år regner vi faktisk med at det blir nesten 20 milliarder mindre enn den forrige regjeringen anslo det til like før den gikk av.

Vi ser nå at vi igjen kan få balanse i utenriksøkonomien innen midten av 1990-årene, selv om oljeprisene skulle holde seg så lave som de nå er. Men da må vi holde fast ved den omlegging av kursen som vi har gjennomført det siste året.

Det betyr at det må føres en stram politikk i flere år framover. Vi må få til en ytterligere nedgang i det private forbruket, og det vil også bli begrenset rom for vekst i offentlig forbruk. Å snakke om at det er behov for skattelettelse i en slik situasjon er direkte uansvarlig.

Det var fordelingspolitikken som ble satt på dagsorden under regjeringsskrisen for ett år siden. Det var i synet på fordelingen mellom grupper, mellom distrikter og mellom privat forbruk og fellesforbruket at det borgerlige samarbeidet falt

fra hverandre. Da resultatene viste seg, viste det seg også at det ikke er noe flertall for Høyres fordelingspolitikk her i landet.

Og fordelingspolitikk dreier seg om noe mer enn å skape større rettferdighet. Det dreier seg om å skape nasjonalt samhold, fellesskap og felles ansvar. Det er en viktig forutsetning for å kunne utnytte våre samlede ressurser, gi den enkelte større frihet og muligheter til livsutfoldelse.

Her sviktet det under våre forgjengere. Ulikhetene ble større. Lønnsforskjellene økte. Skattelettelsene forsterket ulikhetene. De fikk mest som hadde høye inntekter og formue. Og de smarte fikk enda flere og større smutthull i skattesystemet. De raske og lettvinne gevinstene ble premiert.

De svake gruppene ble hengende etter i utviklingen. Statens utgifter til sosiale formål og helse utgjorde en mindre andel av de totale statsutgiftene - bortsett fra selve valgåret.

Fra Høyres landsmøte fikk vi bare en oppsiktsvekkende nyhet: At Høyre er de svake gruppenes beste støttespiller. La meg da minne om at i møtet med velgerne er det for gjerningene, ikke for ordene vi skal dømmes. De viser nå som før det stikk motsatte - at Høyre er mest opptatt av å verne om privilegiene til de som har mest fra før.

Vi har også fått oppleve de økonomiske konsekvensene av større ulikhet. Den skapte sosiale spenninger som førte til en kostnadsøkning som truet vår økonomi. Det førte til en eksplosjonsartet vekst i det private forbruket som undergravde vår utenriksøkonomi og som skapte inflasjonspress. Det har ført til en sentraliseringsbølge som er en trussel både mot utkantdistriktene og storbyene. Det er fraflytting i distriktene, for sterkt press og uforsvarlige boligpriser i de store byene.

På disse områdene har vi lagt en ny kurs. Den skal vi følge opp. Vi skal reformere skattesystemet slik at det både

blir mer rettferdig og gir en bedre bruk av ressursene. Vi skal bringe det skjevt fordelte private forbruket ned igjen. Vi skal dempe presset i byene og skape ny vekst i distriktene.

Vi har begynt på dette nødvendige og viktige arbeidet, mens Høyre hele tiden har vært en bremsekloss. De står for andre verdier. Høyre har hittil valgt å motarbeide reformer i skattesystemet og har stått som forsvarer av et gjennomhullet og markspist skattesystem. Høyre har vært smutthullenes forkjemper i skattedebatten.

Mens store grupper alminnelige mennesker må betale regningen for Høyres lettsindige politikk ved å måtte godta redusert kjøpekraft, motarbeider Høyre nå energisk at de som handler på Børsen skal betale ett eneste øre ekstra til fellesskapet. Høyre har motarbeidet tiltak på skattesiden som ville redusere forbruket og som ikke bare er ønskelig, men en nødvendighet. Høyre har motarbeidet de tiltak som vil begrense presset i storbyene, samtidig som de har motarbeidet tiltak for å stimulere veksten i distriktene. Det så vi også under budsjettbehandlingen i fjor høst.

Vi har de siste dagene sett hvordan forsikringsselskapene på ny sloss for å bevare sine fordeler, slik de gjorde det i vinter da reglene om kapitalforsikring ble rettet opp.

Nå dreier det seg om private pensjonsordninger. Her skyver man vanlige ansatte foran seg og gir inntrykk av at Regjeringen vil innføre skatteplikt på de ansatte for de beløp bedriftene betaler inn til pensjonsordningene. Det har Regjeringen aldri gått inn for, og det har vi heller ikke til hensikt å gjøre.

Det vi derimot er opptatt av, er at skattesystemet skal virke mest mulig nøytralt i forhold til alle former for avlønning. Derfor har vi gått inn for at det skal betales arbeidsgiveravgift av bedriftens bidrag til pensjonsordningene. Det gjør vi også for å hindre at Folketrygden undergraves, og

for å sikre trygden inntekter. Vi ønsker å verne om Folketrygden.

*

I mange industriland - også hos oss - la de konservative ansvaret for det økonomiske tilbakeslaget i 70-åra på en for stor offentlig sektor, for høye skatter, for omfattende velferdsordninger, for små lønnsforskjeller og en for sterk fagbevegelse.

Men det er en myte at velferd hindrer vekst.

Offentlig sektor er ikke en unødig utgiftspost som hemmer økonomisk vekst. Næringslivets samlede konkurranseevne starter i vårt skoleverk - fra førskole til høyskole, men transport- og veinett og teletjenester. Det bygger på et godt helsestell, et godt arbeidsmiljø, på en aktiv kulturpolitikk - alt som bidrar til et levende samfunn med muligheter for livsutfoldelse og trivsel.

En sterk, moderne og effektiv offentlig sektor er en nødvendig del av grunnlaget for et styrket næringsliv.

Det var gjennom en sterk utbygging av de offentlige tilbudene - innen utdanning, helse, kultur og barnehager - at vi lyktes så godt i 70-årene. Det la grunnlaget for vekst i distriktene - og for kvinnenes muligheter i arbeidslivet.

Det er slik vi må møte også de nye utfordringene. Vi må sikre 80- og 90-årenes ungdom de samme muligheter som 60- og 70-åras unge fikk.

Det er også i en slik sammenheng vi må se Regjeringens program for fornyelse av offentlig virksomhet. Vi må tilpasse tilbudene til den nye familiens hverdagsproblemer. Svaret på de udekkede behovene er ikke å bygge ned tilbudene. Det er å gjøre dem bedre.

Det som er gjort det siste året innen helsesektoren kan stå som eksempel. Sykehusene fikk større muligheter til selv å organisere driften. De har fått muligheter til å øke inntektene ved å øke aktiviteten. I en innstramminstid har vi økt utdanningskapasiteten for sykepleiere og det er lagt fram

et program for å lette muligheten for å få flere over i heltidsstillinger gjennom smidigere vaktordninger og bedre barnehagetilbud.

Sykepleierforbundets leder sier da også at mens man før talte for døve hører, blir man nå hørt.

Det er kommunene og fylkene som er pålagt ansvaret de mest sentrale velferdsoppgavene. Det er der den viktigste fornyelsen må skje. Da må vi våge å satse på kommunene og heller delegere litt mer enn vi tror er forsvarlig, enn litt mindre. Vi må våge frihet og mulighet til utradisjonelle løsninger - også når det gjelder å utløse krefter og initiativ i nærmiljøene.

Men da må vi også være villige til å sikre kommunene og fylkene en forsvarlig økonomi. Da nytter det ikke, som Høyre ønsker, ensidig å legge byrdene ved den økonomiske innstramminger på fellesforbruket. Da må vi skjerme kommunene og fylkene mot nye innstramminger.

Boligpolitikken må fornyes. Unge mennesker må få bedre innpass på boligmarkedet. Vi har hatt alt for sterk prisøkning og andre alvorlige konsekvenser av den borgerlige omleggingen av boligpolitikken. Jeg sier dette i tilfelle noen skulle ha festet lit til det bildet som ble servert i fjernsynet av Høyres byråd i hovedstaden. Da nytter det ikke å foreslå renteøkning i Husbanken for å møte problemene, slik Høyre gjorde, der vi foreslo og fikk flertall for å sette den ned.

Landsmøtet for 1½ måned siden var en viktig vitamininn-sprøytning for oss alle i arbeidet for velferd, frihet og likhet.

Et av de sentrale budskapene fra Landsmøtet var at vi nå skal gå videre med å reformere reformene. Vi skal bygge om våre egne løsninger fra i går, slik at de gir enda bedre svar i et moderne samfunn.

Vi må legge større vekt på brukerinteressene både i forhold til den offentlige sektor og i forhold til næringslivet.

Også når det gjelder fornyelsen i den offentlige sektor trenger vi fagbevegelsen som medspillere. Her tenker jeg ikke bare på den viktige rollen de ansatte i stat og kommune kan spille når det gjelder å fornye virksomheten og gjøre den bedre. Jeg tenker like mye på den rollen de fagorganiserte kan spille som brukere av offentlige tjenester. De ser problemene fra brukersiden og kan derfor komme med viktige innspill i det reformarbeidet som vi nå er i gang med.

For svekker vi de offentlige tilbudene, svekker vi også framtidsmulighetene.

*

Vi har gjennomført reformer og lagt en ny kurs, og vi har oppnådd flertall for den i Stortinget.

Vi har fått gjennomført saker som fagbevegelsen har vært opptatt av, men som dere ikke nådde fram med overfor den forrige regjeringen.

Nå står vi foran en viktig styrkeprøve. Valget til høsten gir oss nye utfordringer og nye muligheter til en bred politisk offensiv for våre felles verdier.